

Marineterrein Amsterdam

sport, bewegen en spelen

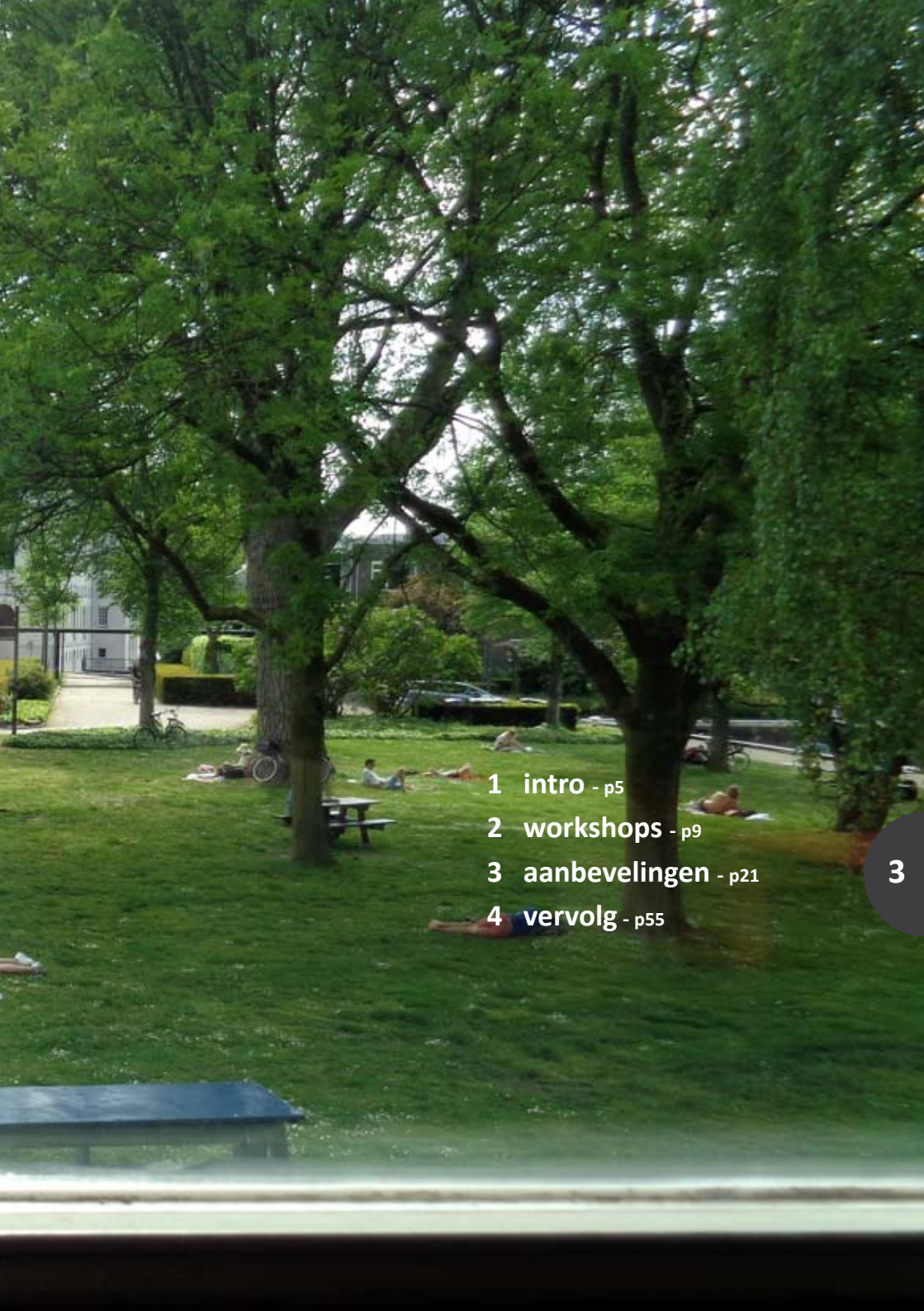
verkenning
december 2017

urban dynamics

design | planning | research | reflection

Daniel Casas Valle | Vincent Kompier

-
- A large, leafy tree dominates the center of the image, its branches spreading out over a green lawn. Several people are sitting on the grass, some near a picnic table. In the background, there are more trees and a building. The overall scene is a peaceful park setting.
- 1 intro - p5
 - 2 workshops - p9
 - 3 aanbevelingen - p21
 - 4 vervolg - p55

intro 1

Sport, bewegen en spelen voegen waarde toe aan de ontwikkeling van het Marineterrein. Dat is de belangrijkste conclusie van deze verkenning, die is gebaseerd op nader onderzoek en een tweetal workshops met professionals in de sport-, beweeg-, speelwereld. Waarde gaat over kwaliteit van de leefomgeving. Het kunnen bewegen in de stedelijke leefomgeving wordt door bedrijven en instellingen gezien als belangrijke vestigingsfactor. Die waardetoevoeging wordt ingezet om het Marineterrein karakter én internationale aantrekkingskracht te geven. Door de korte en tijdelijke termijn aan de lange termijn te verbinden wordt een investering gedaan in karakter- en identiteitversterking van het Marineterrein die het terrein meer waarde geeft en tegelijkertijd verbindt met de rest van Amsterdam.

Gezondheid en gezond leven worden steeds belangrijker voor de mens. Dat heeft in toenemende mate consequenties voor hoe we de stad inrichten en gebruiken. Bij de ontwikkeling van het Marineterrein ligt een grote kans om de aantrekkelijkheid en daarmee de waarde van het terrein met 'sport, bewegen en spelen' te activeren. Om op die manier een nieuw stuk stad openbaar te maken en aan de rijke schakering van Amsterdamse buurten toe te voegen. De ambitie om het hele gebied autovrij te maken biedt veel mogelijkheden voor sport, bewegen en spelen.

Sport, bewegen en spelen

De definitie van sport, bewegen en spelen (SBS) is tegelijkertijd breed als smal. Met 'sport' wordt bedoeld: georganiseerde of ongeorganiseerde activiteiten in groeps / clubverband of in individueel verband. Voorbeeld: Torpedo Kattenburg is een nieuwe vorm van georganiseerde sport (géén klassieke club, maar app-platform). Ongeorganiseerde sport vindt momenteel al op het Marineterrein plaats, zoals hardlopen en boot camp in de openbare ruimte.

'Bewegen' gaat over dagelijks bewegen: lopen, fietsen, traplopen et cetera. Deze essentiële dagelijkse bewegingen zijn in toenemende mate onderwerp van hoe de stad beweegvriendelijker te maken. De gemeente Amsterdam heeft hiertoe het project De Bewegende Stad opgezet, waarbij per project gekeken wordt op welke manier met (soms simpele) ruimtelijke ingrepen en programmering Amsterdammers verleid kunnen worden vaker te bewegen.

Bij 'spelen' wordt al snel aan kinderen gedacht, maar dat hoeft niet. Kinderen zien overal speelruimte in, ook in niet-afgebakende en niet als zodanig ontworpen speelplekken. 'Spelen' wordt aan sporten en bewegen toegevoegd omdat spelen verbindingen met andere sectoren mogelijk maakt, zoals cultuur: een theatervoorstelling waarbij bezoekers interactief mee mogen doen is een voorbeeld van spelen. Maar ook Pokémon Go, waarbij in de openbare ruimte een virtueel spel werkelijkheid wordt, is een vorm van spel die zowel door volwassenen als kinderen wordt uitgeoefend. Hoewel de Pokémontrend inmiddels grotendeels is geluwd zal deze manier van spelen in de openbare ruimte zeker niet de laatste keer zijn geweest. Het innovatieve karakter dat het Marineterrein voorstaat, kan in relatie met spelen tot interessante innovaties gaan leiden die op het terrein zelf kunnen worden uitgetest.

Waarom sport, bewegen en spelen op het Marineterrein?

Sport is een vanzelfsprekend onderdeel van de geschiedenis van het Marineterrein. Bewegen en lichamelijke inspanning horen bij de DNA van het gebied. Op het terrein zijn verschillende sportaccommodaties aanwezig die momenteel nog gebruikt worden door de Marine: een sportzaal, twee tennisbanen, een hardlooperdijk en een voetbalveld (natuurlijk gras). De nadruk op SBS in zowel fysieke vorm (velden, gebouwen, daken) als in programmatische vorm (altijd iets te doen) geeft invulling aan de noodzaak om van het Marineterrein een innovatief stadsmilieu te maken. Sport vernieuwt, verrast en verbindt; zowel de creatieveling op zoek naar innovatie als de buurtbewoner op zoek naar ontspanning en ontmoeting. Daarmee spreekt SBS alle lagen van de bevolking aan en vergroot daarmee de diversiteit van het terrein, die de (internationale) aantrekkelijkheid van het terrein weer ten goede komt. Kortom: inzetten op SBS voegt waarde toe.

Opgave

Bureau Marineterrein heeft Urban Dynamics gevraagd de ambities voor sport, bewegen en spelen in beeld te brengen. Gevraagd is om helderheid op korte (programma) en lange termijn (ruimtelijke verankering), over wat wel en wat niet mogelijk is. Ook het ruimtelijk inpassen van de initiatieven van zowel korte als lange termijn in de huidige ruimtelijke planvorming is gevraagd. Waar kunnen partijen aan elkaar verbonden worden? Welke kansen zijn er en waar kan een gedragen onderlegger vanuit initiatiefnemers worden ontwikkeld, verstevigd en/of toegevoegd?

workshops 2

In een tweetal workshops *'in de Diepte'* (donderdag 13 juli 2017) en *'in de Breedte'* (dinsdag 12 september 2017) is gesproken met een keur van professionals, gebruikers, beleidsmedewerkers, sportstimuleerders, wetenschappers, onderzoekers, sportprofessionals, gameontwikkelaars. Kortom: met een breed palet aan mensen die sport, bewegen en spelen een warm hart toedragen. Dat houdt overigens niet in dat zij kritiekloos naar de ontwikkelingen van het Marineterrein kijken. De workshops waren bedoeld om feedback te krijgen op de ontwikkeling en de gemaakte keuzes, om te verkennen welke mogelijkheden er op korte en op lange termijn zijn en waar kansen liggen om partijen te laten samenwerken. De resultaten uit de twee workshops hebben wij, samen met achterliggende onderzoeken en actuele studies als De Bewegende Stad van de gemeente Amsterdam, gebundeld in een aantal concrete aanbevelingen. De uitgangspunten van het programma Bewegende Stad benoemen de meest belangrijke aspecten die nu en op de lange termijn zorgen voor een stad die uitnodigt tot bewegen. Dat zijn:

1. De Bewegende Stad geeft ruim baan aan de fietser en voetganger.
2. In de Bewegende Stad is sport om de hoek.
3. De Bewegende Stad is een speeltuin.
4. In de Bewegende Stad wordt niet stil gezeten.

Gekeken is naar de ruimtelijke en programmatische omstandigheden rondom het Marineterrein, omdat deze aangeven waar op korte en lange termijn behoefte aan is.

Behoefte nu

De buurten rondom het Marineterrein zijn stedelijke buurten. Er is weinig groen; bomen langs de grachten en weids uitzicht over het water geven een gevoel van ruimte, maar daadwerkelijke gebruiksmogelijkheden zijn beperkt. Ook nieuw aangelegde buurten langs de Oostelijke Handelskade ontberen plekken voor sport, bewegen en spelen. Vanuit de buurt gezien is de behoefte aan SBS evident. Vanuit het Sportbuurtwerk wordt telkens benadrukt dat de sportbehoefte, vooral onder jongeren, groot is. Het Gebiedsplan 2017 van Centrum Oost, gemeente Amsterdam geeft aan dat er veel behoefte aan sport is in dit deel van de Amsterdamse binnenstad. De Niet-Woonfucties-Kaart van de gemeente illustreert dit goed.

Behoefte na 2020

Door de komst van Oostenburg (minimaal 1.500 woningen) en het Hamerkwartier (6.700 woningen) neemt de druk op de openbare ruimte toe; vooral omdat (tot nu toe) weinig tot geen ruimte voor SBS is opgenomen in beide plannen. Los van deze plannen is de marge voor woningbouw op het Marineterrein tussen de 1.000 en 1.400 woningen.

De financieringsregels (40% sociaal, 40% middencategorie en 20% vrije sector; Woonagenda 2025) leiden tot veel kleine nieuwbouwwoningen, waarmee de druk op de openbare ruimte zal toenemen. De openbare ruimte wordt - mits daarvoor goed ingericht - meer en meer tegelijkertijd een huiskamer, een leefplek en een sportruimte. Het Trendrapport Stad 2016 meldt: "Daarnaast zien we een toename van grotere sportevenementen en evenementen waarbij sport, recreatie, ontspanning en vermaak steeds meer door elkaar lopen, zoals colorruns. Ook wordt de openbare ruimte,

met name parken, steeds meer gebruikt voor dagelijkse sportactiviteiten.” (Amsterdam, september 2017). Stadsdeel Centrum heeft de ambitie om de Oostelijke Eilanden aantrekkelijker te maken voor toeristen. Daartoe wordt de boulevard Kattenburger / Wittenburger / Oostenburgergracht geherprofileerd. Ook dat betekent meer mensen in de openbare ruimte.

Verdichting van de stad betekent naast meer mensen ook andere bevolkingssamenstelling die leidt tot een grote sport-, beweeg- en speel-vraag (meer eenpersoonshuishoudens, zowel jonge als oudere). Deze kan niet alleen in de bestaande sporthallen of commerciële fitnessscholen worden opgevangen. De vraag naar sport, spelen en bewegen in de openbare ruimte zal blijvend toenemen. Het is geen vluchtige trend, maar een demografisch en cultureel gegeven, waar de stad ruimte aan zal moeten bieden.

Deze behoefte-inventarisatie diende als onderlegger voor de twee verdiepende workshops.

Workshops

In twee workshops zijn de vragen zoals hierboven vermeld aan de orde gekomen. De eerste workshop had als titel *‘in de Diepte’*. Die titel verraadt dat we met een aantal professionals, werkzaam in het sport / beweeg / gezondheidsonderzoek en sportbeleids-medewerkers / adviseurs zijn gaan verdiepen in trends en mogelijkheden. Al snel werd in deze workshop de directe verbinding gelegd met de mogelijkheden van het Marineterrein. Dat zegt veel over de kwaliteiten en kansen van het terrein, maar in de workshop werden ook een aantal kritische kanttekingen geplaatst bij de ontwikkeling tot nu toe.

In deze workshop werd als hoofdvraag gesteld: wat is sport, bewegen en

spelen in een hoogstedelijk milieu? Deze vraag werd direct gekoppeld aan de vraag voor wie de ontwikkeling van het Marineterrein interessant zou kunnen zijn: jongeren, ouderen, middelbare schoolleerlingen, bezoekers, werkenden et cetera. Dat werd weer gekoppeld aan de ruimtelijke consequenties die antwoord op deze vraag zou geven. Advies was om die naast elkaar te leggen om zo af te tasten wat daadwerkelijk mogelijk is voor het terrein en waar het terrein niet geschikt voor is. Het specifieke karakter van het terrein werd als argument aangevoerd om hier niet alles en iedereen tevreden te kunnen stellen. Maar, zoals werd gezegd: voor een sterk profiel voor het terrein heb je sterke en scherpe keuzes nodig.

De aanwezige sportinfrastructuur wordt gezien als een kans om sport, bewegen en spelen direct operationeel te maken. Die ruimte is goud waard en is een luxe, gezien vele andere stedelijke ontwikkelingen in de stad. Op termijn is het de uitdaging om te zoeken naar een nieuwe invulling en organisatievorm. Het huidig speelveld zal zeker anders worden, bijvoorbeeld als een (half) multifunctioneel veld. Maar let op: sport heeft ruimte nodig en éénmaal weg is het ook echt weg, is het devies.

Het doel om van het Marineterrein een innovatieve stadswijk in hoge dichtheid te maken werd onderschreven, waarbij werd aangetekend dat experiment hier niet vrijblijvend kan en mag zijn. Wie wil experimenteren, moet hier ook van kunnen leren. In de praktijk zou dat kunnen betekenen dat aan exploitanten kortlopende contracten worden aangeboden onder voorwaarde dat ze de kernwaarden van de ontwikkeling van het terrein onderschrijven. Zoniet, dan einde contract. Op die wijze kunnen initiatieven die hier goed draaien zich opschalen naar de rest van de stad (en het land). Voorbeeld waarbij dat ook is gebeurd is de Pure Markt: ooit begonnen op één plek; nu plaatsvindend in de hele stad.

In de tweede workshop met titel '*in de Breedte*' is gesproken met partijen die actief zijn op het Marineterrein, zoals voetbalclub Torpedo Kattenburg. Ook partijen die interesse hebben om het buurtsporten en spelen uit te breiden naar het Marineterrein waren bij deze sessie aanwezig. Belangrijk deel van de sessie was om het begrip 'innovatie' sterker te definiëren en te koppelen aan de mogelijkheden voor sport, bewegen en spelen.

Alle deelnemers zien het belang van een sterke inzet op sport, bewegen en spelen voor het Marineterrein. En wel om diverse redenen. Het terrein leent zich uitstekend voor sportende buurtbewoners, die veel behoefte hebben aan meer (buiten-)ruimte om te sporten. De trend dat sporten steeds vaker in de openbare ruimte plaats gaat vinden is in de Oostelijke Binnenstad zeker te onderschrijven. Maar ook de kans om hier met verschillende groepen en sociale klassen te werken aan het vernieuwen van het sporten werd met enthousiasme begroet en onderschreven. 'Kan het Marineterrein de plek worden waar De Nieuwe Cruyff wordt 'gekweekt'?' en 'Wat is daar dan voor nodig?' waren vragen die bij deze workshop aan de orde kwamen. Iedereen vindt inzetten op vernieuwing en experiment een goed idee. Zeker omdat iedereen ook onderschrijft dat het om waardevolle ruimte gaat, zowel financieel waardevol alsook de fysieke ruimte in een steeds drukker wordende binnenstad. Dat schept verplichtingen naar welke mogelijkheden er wel kunnen en welke niet.

Vernieuwing ligt niet alleen op het type sport en/of de verschijningsvorm. Er is bij meerdere partijen sterke behoefte om ook het organiseren van sport, bewegen en spelen op een andere, vernieuwende manier in te zetten. Zo is geopperd gratis sportmogelijkheden te koppelen aan het betalen met data over beweeggedrag (individueel te registreren). Of worden sportprestaties groots vermeld op een LED-scherm in de openbare ruimte,

waarmee online-competitie een fysieke vorm kan krijgen. Dergelijke ideeën zijn volop geopperd. De juiste governance naar uitvoering is een zoektocht.

Uit deze workshop blijkt dat een nadere verkenning en verdieping op het raakvlak van innovatie en SBS nodig is.

Sport breder opvatten

Vrijwel alle workshopdeelnemers vinden dat 'sport' te eng gedefinieerd is als ontwikkelfactor voor het Marineterrein; verbreding naar spelen en bewegen wordt door bijna iedereen omschreven. Reden is dat 'sport' op die manier los van het hokje komt; verbreding van sport naar sport, bewegen en spelen vergroot de kans op versterking tussen deze drie onderdelen. Het spelen is niet alleen bedoeld voor kinderen. Bij speelplekken zijn ook volwassen aanwezig. En ook zij spelen, bijvoorbeeld op een Jeu-de-boules-baan of een groot schaakveld. Een spel, als tafeltennis of een kaartje leggen worden niet direct als sport gezien, maar gaan wel over bewegen. Ook dans is een interessante beweegvorm. Zo zijn ballet en break-dance beide geen sport, maar wel een intensieve vorm van lichamelijke inspanning.

Vernieuwende sportvormen trekken vooral jongeren aan die hier naar op zoek zijn. Zo kan een spel uitgroeien tot een sport. Vele urban sports als skate-boarden en parkour zijn daar voorbeelden van. Wellicht is op dit moment parkour de meest expressieve sport waarbij stad en sport letterlijk in elkaar overlopen. Anders dan bij vele andere sporten die een specifieke sportruimte nodig hebben, gaat het bij parkour juist om de stedelijke omgeving als sportruimte te zien. Ruimtelijke elementen in de openbare ruimte, infrastructurele kunstwerken of gebouwobjecten zijn juist elementen die in parkour gebruikt worden. De stad is daarbij dé sportruimte. Het biedt

ruimte voor verbinding en ontmoeting. Deels ook door muziek en dans die gepaard gaat met een urban sport lifestyle, en die zich daarmee niet beperkt tot het zaterdagmiddagje sporten, maar kansen biedt om het terrein op meerdere momenten op de dag, in de week, in het weekend en wellicht ook 's avonds en 's nachts te activeren.

Daarnaast zorgt de verbreding voor een geheel andere blik op ontwikkeling van het terrein. Niet vastgoedontwikkeling en openbare ruimte herstructurering met een hoekje voor sportvelden dient het doel te zijn, maar het gehele terrein zien als plek waar op verschillende plekken op verschillende tijden op verschillende manieren gesport, bewogen en gespeeld kan worden is het doel. Dat kan in de openbare ruimte en in / op / tegen gebouwen.

Eensgezindheid was er ook over dat deze andere, vernieuwende blik op SBS, waarbij innovatie een grote rol speelt, vraagt om totaal andere governance dan gebruikelijk. De ideeën zijn fris, leuk, spannend, vernieuwend, maar zonder goede en stevige governance blijft een idee een idee.

Theaterplein Antwerpen.

aanbevelingen 3

Uit de workshops zijn algemene aspecten te destilleren die ingaan op de plek en positie van SBS op het Marineterrein. Die zijn hieronder weergegeven. Apart zijn de aspecten ruimte, programma en organisatie aangegeven omdat onder die drie noemers concrete aanbevelingen gedaan worden waarmee direct gestart kan worden. In de bewerking van de geopperde ideeën maken we onderscheid tussen de korte (medio 2018) en lange termijn (daarna). Gezien het specifieke accent op innovatie bij ontwikkeling van het terrein zijn de genoemde opmerkingen hierover apart weergegeven.

Naast deze gegevens is een overzichtstabel (p58) gemaakt die ingaat op welke partijen op korte termijn actief kunnen bijdragen aan invulling van het sport/beweeg/speelprogramma en wat er voor nodig is om deze partijen snel aan de slag te kunnen laten gaan.

Innovatie en sport, bewegen en spelen

Innoveren is geen technisch trucje, maar een continu proces. En platte techniek is geen innovatie. Innovatie op het vlak van SBS heeft condities nodig. Op het Marineterrein is straks niet (alleen) de sport en het spelen zelf de innovatie, maar datgene wat in de sportschool of op de speelplek plaatsvindt. Dat houdt in dat er op een constante manier gekeken dient te worden naar de toegevoegde waarde van partijen aan innovatie. Dat vereist een 'streng' blik en governance, om het innovatieve aspect als belangrijke waarde voor het Marineterrein hoog te houden.

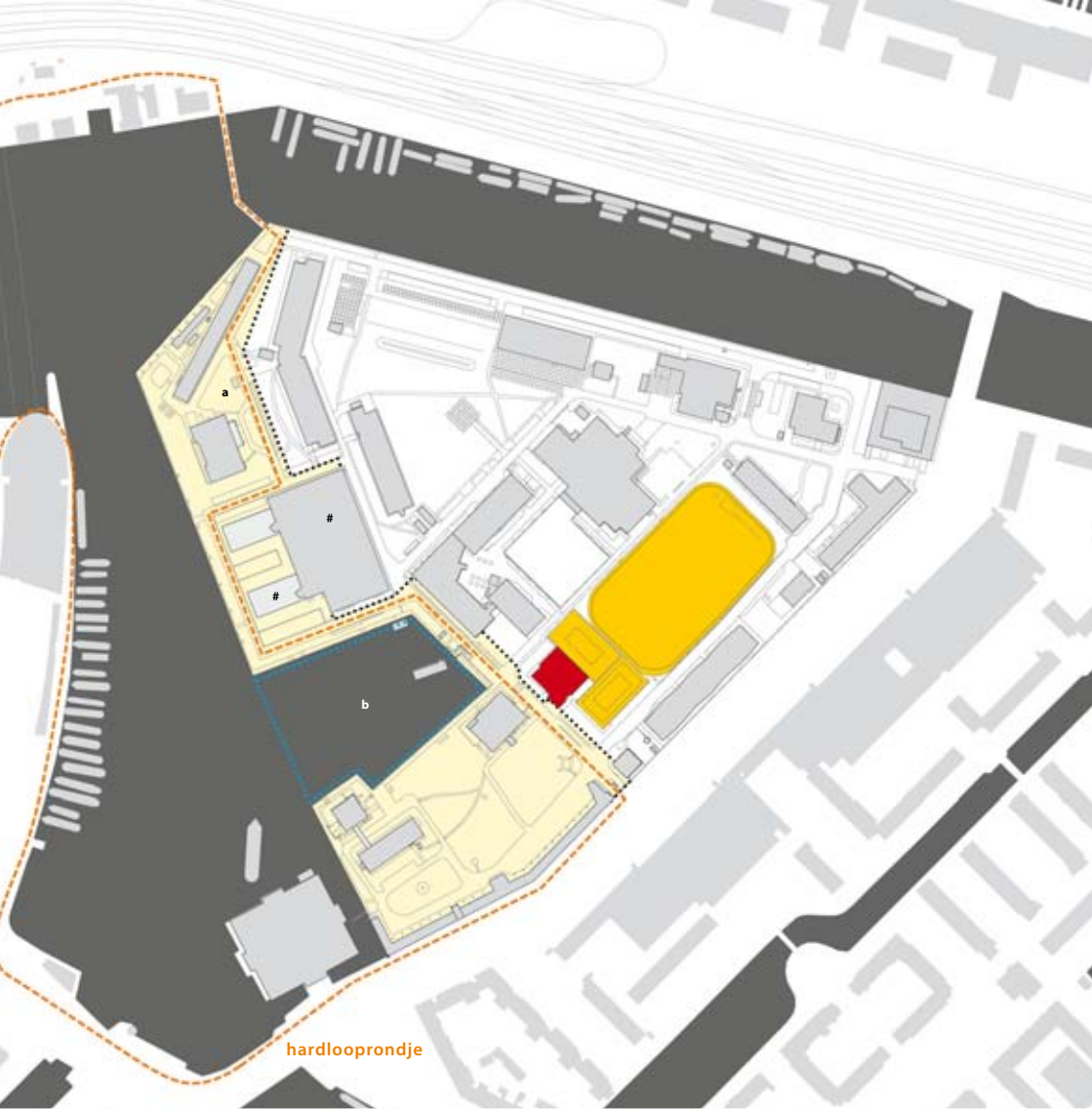

Advies

- Zie vanaf medio 2018 het gehele terrein als (sport-)park waar continu innovatie plaatsvindt. Een verdiepende studie naar innovatieve organisatievorm van SBS is daarbij noodzakelijk. Hier dient opdracht voor gegeven te worden door Bureau Marineterrein.
- Innovatie kan plaatsvinden in het continue monitoren van bewegen, actief en passief. Dit kan in bepaalde (private indoor) ruimte, maar wellicht kunnen individuen - jong en oud - non-stop onderzocht worden. Hier liggen raakvlakken met gezondheid(-zorg) en healthy aging.
- Nader onderzoek is gewenst voor het betrekken van concrete partijen in de wetenschap en het bedrijfsleven.
- Vanuit de plek zelf is het interessant te onderzoeken of 'autovrije' gebieden daadwerkelijk gezonder zijn dan andere buurten in de stad. De kans ligt er om dit vanaf moment -nul- goed te monitoren
- Vergroot de (fysieke, in plaats van alleen digitale) zichtbaarheid van experimenten en kennisopbouw over SBS op het terrein.
- Zorg ervoor dat bij ELK experiment de drie kernwaarden (bedenken, testen en toepassen) voor het terrein als norm worden onderschreven en specifiek uitgewerkt in meetbare effecten.
- Organiseer dat partijen rondom SBS bij elkaar komen, tussen 'doeners / nu bewegen', 'denkers / onderzoekers' en 'makers / ontwikkelaars'. Experimenteer en geeft ruimte voor het onverwachte op de korte termijn. Verzilver dat wat werkt op de langere termijn. Dit vereist geen halfjaarlijks overleg, maar eerder een wekelijkse update.

indoor sportzaal - vanaf medio 2018 toegankelijk

sportruimte (natuurlijk grasveld, tennis, schelpenpad) - vanaf medio 2018 toegankelijk

openbare ruimte - nu toegankelijk + indicatie hek (huidige situatie)

havenkom / zwemmen

50m

a. fitnessstoestellen in het groen

b. zwemmen (open water/eigen risico)

#. indoor sportruimte (huidig gebruik)

Huidige situatie

Korte termijn (medio 2018)

Ruimte

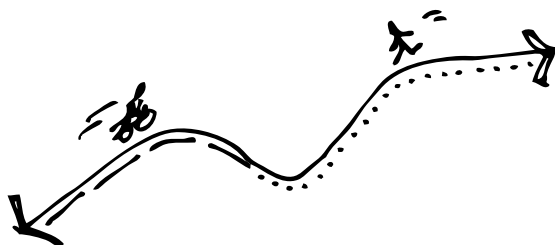
Accommodaties die nu niet publiek toegankelijk zijn worden na 2018 in gebruik genomen. Beheer en onderhoud zijn op peil; in principe zijn alle accommodaties bruikbaar (mits niet worden afgebouwd door Defensie/Marine). Ruimte en voorzieningen zijn er, zowel indoor als outdoor en vereisen geen al te grote investeringen voor de korte termijn. Bepaalde voorzieningen zoals kleedkamers en douches kunnen medegebruikt worden door sporters die in de openbare ruimte sporten (boot camps, hardlopers, etc.). Het evenementengebouw naast het huidige sportveld is kansrijk voor indoor sport (events). Ook is dit gebouw ideaal voor combinaties met sport, zoals evenementen, lunchroom sport clinics et cetera.

De aanwezige accommodaties zijn: een sportveld, een sportzaal met kleedkamers en douches, een tweede grote sportzaal en een fitnessruimte en een sportoefenruimte geschikt voor fysiotherapie. Ook de huidige groene en ruime (campus-) indeling van het Marineterrein biedt volop mogelijkheden voor het sporten en spelen in de openbare ruimte. Momenteel zijn vier fitnessstoestellen geplaatst tussen de gebouwen 024 en 025. Ook is de hardlooprouten Oosterdok gemarkeerd. Het water rondom het terrein biedt ruimte voor verschillende watersport. Momenteel wordt in een deel van de haven gezwommen (alhoewel dit nog geen officiële 'open water zwemlocatie' is).

Op korte termijn zijn een reeks sporten en spelen denkbaar (zie pagina 24-25 voor enkele voorbeelden, zoals: hardlopen, skateboarden, dansen, rolschaatsen, voetballen en klimmen), zeker voor de breedtesport of hybride vormen van sporten en spelen. Indoor zijn zaalsporten mogelijk als gymnastiek, volleyballen en handballen. De bestaande accommodaties in de buitenlucht bieden ruimte voor voetbal, tennis en hardlopen.

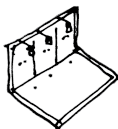
plek om te ontmoeten
(drinken & eten)

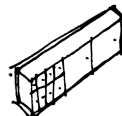
routes - openbare ruimte

kleedruimte

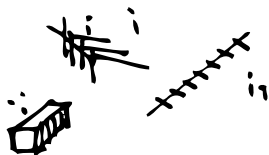
douches

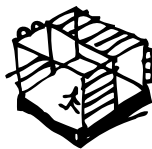
opbergruimte

Advies

- Ruimte bieden voor het afhuren van ruimte voor SBS programma, zowel indoor als outdoor. In de openbare ruimte kunnen plekken op bepaalde tijden worden afgehuurd en op andere tijden vrij zijn om te gebruiken.
- Maak het mogelijk om de aanwezige kleed- en doucheruimte open te stellen voor medegebruik voor bijvoorbeeld hardlopers. Biedt ook opbergruimte en kluisjes aan.
- Investeren in tijdelijke voorzieningen zoals een sportcontainer of tijdelijke (verplaatsbare) speel-sport-ruimte kleed- en doucheruimte vergroot de mogelijkheden van sport en spelen direct.
- Sporten en Spelen liggen in het verlengde van elkaar. Jonge kinderen spelen en bewegen op een natuurlijke wijze. Spelen lijkt daarbij soms ook op sporten. Zeker gezien nieuwe sporten als 'parkour' of 'skateboarden'. Klimrekken en sport-toestellen lijken soms op elkaar. Combinaties zijn hier zeker mogelijk, zeker voor oudere kinderen. Daarmee vloeit spel eigenlijk geleidelijk over in sport en kan 'gezond bewegen' verlengd worden bij meerdere kinderen.

sport-spel toestellen

multi-container

- Onderzoek de mogelijkheden van SBS in de bestaande gebouwen. Naast de huidige sportaccommodaties zijn mogelijk ook het evenementencomplex en andere gebouwen geschikt voor SBS. Alles is beweegruimte. Neem SBS integraal mee bij het herinrichten van de openbare ruimte. Dat houdt in: bij het ontwerp van die ruimte, maar ook bij het opstellen van het Programma van Eisen en bij een Beheerplan. De sport / beweegvriendelijke inrichting is het uitgangspunt. Maak gebruik van de 'Amsterdamse Beweeglogica' (geef ruim baan aan de fietser en voetganger / sport is om de hoek / stad is een speeltuin / er wordt niet stil gezeten).
- Gebruik gebouwen ook (tijdelijk) als beweegvriendelijke werkomgevingen, zie bijvoorbeeld de publicatie 'Beweeglogica in Gebouwen' van de gemeente Amsterdam / BETA. Een vertaalslag naar de Marineterrein is wel nodig. Zie ook referentie van 'The End of Sitting' (RAAAF/Barbara Visser) hieronder, waarbij een nieuwe werkomgeving ontworpen is waar 'staand werken' het 'zitten' vervangt.

Programma

Het Marineterrein wordt de eerste plek in Amsterdam waar in de openbare ruimte (en indoor) 24/7 gesport kan gaan worden. Met de sportzaal kan daarmee geëxperimenteerd worden. Goede monitoring is daarbij essentieel. In de openbare ruimte zijn veel mogelijkheden, zoals voor hardlopen, fitness, tai-chi, yoga en boot camp.

Advies

- Maak een duidelijke SBS-kaart van het terrein waar voor het publiek suggesties worden gedaan waar welke sport en spel in de openbare ruimte gedaan kan worden. Kijk ook naar loop- en fietsroutes. Aandacht verdient ook het fietsparkeren.
- Kijken vanuit het brede perspectief van sport, bewegen en spelen biedt mogelijkheden om andere naar de beschikbare en gewenste 'beweegruimte' te kijken. Met oog voor nieuwe hybride vormen van spel en sport, 24/7 en waar zowel gesport and gespeeld kan worden. Soms samen, soms op andere momenten op een dag. In de ochtend kunnen bepaalde ruimtes en toestellen geschikt zijn voor het dagelijks 15-minuten-fit-rondje van lopen en krachtoefeningen voor alle medewerkers van de aanwezige innovatieve bedrijven op het Marineterrein. Dezelfde ruimte kan in de middag juist een prima speelveld zijn. Vernieuwing vereist ook het open staan voor nieuwe mengvormen van bewegen.
- Bewegen is niet alleen spelen en sporten. Veel dansvormen gaan gepaard met intensieve fysieke inspanning. Cultuur en muziek zijn interessant raakvlakken. Zeker in relatie met de urban sports.
- Urban sports zijn bijvoorbeeld: parkour, BMX, skatebording, inline skating, boulderen, breakdancing, calisthenics, urban football en 3x3 basketball. Amsterdam heeft dit jaar hier al een events voor georganiseerd (Urban Sports Week Amsterdam). Deze vormen van sport passen goed bij het karakter van het Marineterrein. Deels kan dat in de huidige (openbare) ruimte, deels is nieuwe 'sport-ruimte' nodig.
- Nodig vernieuwende sportvormen als parkour uit om in een proefperiode te onderzoeken of zij kunnen helpen het Marineterrein aantrekkelijker te maken voor sportende / spelende jongeren.

Organisatie

Samenwerking tussen sportaanbieders en buurtorganisaties, als Scian-dri en Dock, en innovatieve bedrijven die zich nu op het terrein bevinden biedt een grote kans op het koppelen van meerdere doelen aan innovatie. Samenwerking is belangrijk om groepen die niet automatisch naar het terrein toekomen (jongeren, mensen met andere culturele achtergrond) gericht naar het terrein te trekken om de principes van Amsterdam als ongedeelde stad waar te maken. Dat vereist een regisseur die zorgt dat de spelers het beste uit zichzelf halen. Er ligt een kans met de Alan Turingschool op Wittenburg, die grote waarde hechten aan bewegen (in Nederland zijn alle typen sportaccommodaties ondervertegenwoordigd in lagestatuswijken, waardoor sprake is van beperkt en eenzijdig aanbod; zo ook op de Oostelijke Eilanden). Essentieel is om in kaart te brengen op welke wijze een platform als Torpedo Kattenburg tijdelijk het huidige speelveld kan gebruiken. Het platform kan een vehikel zijn om meerdere (nieuwe) soorten van SBS te ontwikkelen en op het Marineterrein te testen.

Advies

- Ga op zoek naar de juiste governance-vorm, zoals een sport / speel / beweegcoördinator. Zet een beheerorganisatie op die zowel passief gebouwen / sportplekkenbeheer doet, als actief programmeert. Experimenteer. Zie bijvoorbeeld het project STREET-MEKKA in Kopenhagen. Hier zijn straat-sport (basketbal, voetbal, skate) en cultuur (dans, muziek, graffiti) onder een dak gebracht (oude tramremise). Bijzonder is de zelfregulering door jongeren (empowerment) en minimaal centraal gestuurd beheer. Dit maakt sporten op deze plek 24/7 mogelijk.
- Start een onderzoek naar of gebruik door derden van de openbare ruimte financieel bij te laten dragen mogelijk is en stop dit in een SBS-fonds. Gebruik dit fonds om initiatieven die (extra) financiering nodig hebben vanwege het experimentele karakter te ondersteunen (mits

zij voldoen aan vooraf gestelde voorwaarden, gebaseerd op de drie waarden vernieuwing, verbinding, focus).

- Maak gebruik van bestaande voorzieningen en SBS-ruimte en koppel deze aan lopende en nieuwe initiatieven. Voetbalclub / platform Torpedo Kattenburg denkt creatief mee bij invulling van de sportvoorzieningen die zich niet alleen op de doelgroepen voor innovatieve bedrijvigheid, maar ook op buurtsporters richten.
- Oprichting Platform voor sport / beweeg / speelactiviteiten

Stichting Torpedo Kattenburg wil het idee om Torpedo Kattenburg van voetbalclub/vereniging om te bouwen tot een platform voor sporten en bewegen verder uitbouwen. Dat houdt in dat zij één dag in de week 1 fte tijd vrijmaken voor het verder professionaliseren van het platform. Zij merken dat er veel behoefte is aan sporten en bewegen op het Marineterrein; het terrein wordt door steeds meer buurtbewoners/Amsterdammers ontdekt.

Belangrijke doelen bij het verder uitbouwen van het platform:

- gelijkwaardigheid: zowel degene met een goed gevulde als met kleine beurs is welkom; hieruit kan complementariteit groeien;
- aanbod voor meerdere fysieke activiteiten, dus meer dan voetbal alleen;
- platform biedt de (praktische / organisatorische) mogelijkheden; maar initiatieven moeten uit de samenleving komen.

Zij kennen voor hun platform drie belangrijke doelgroepen:

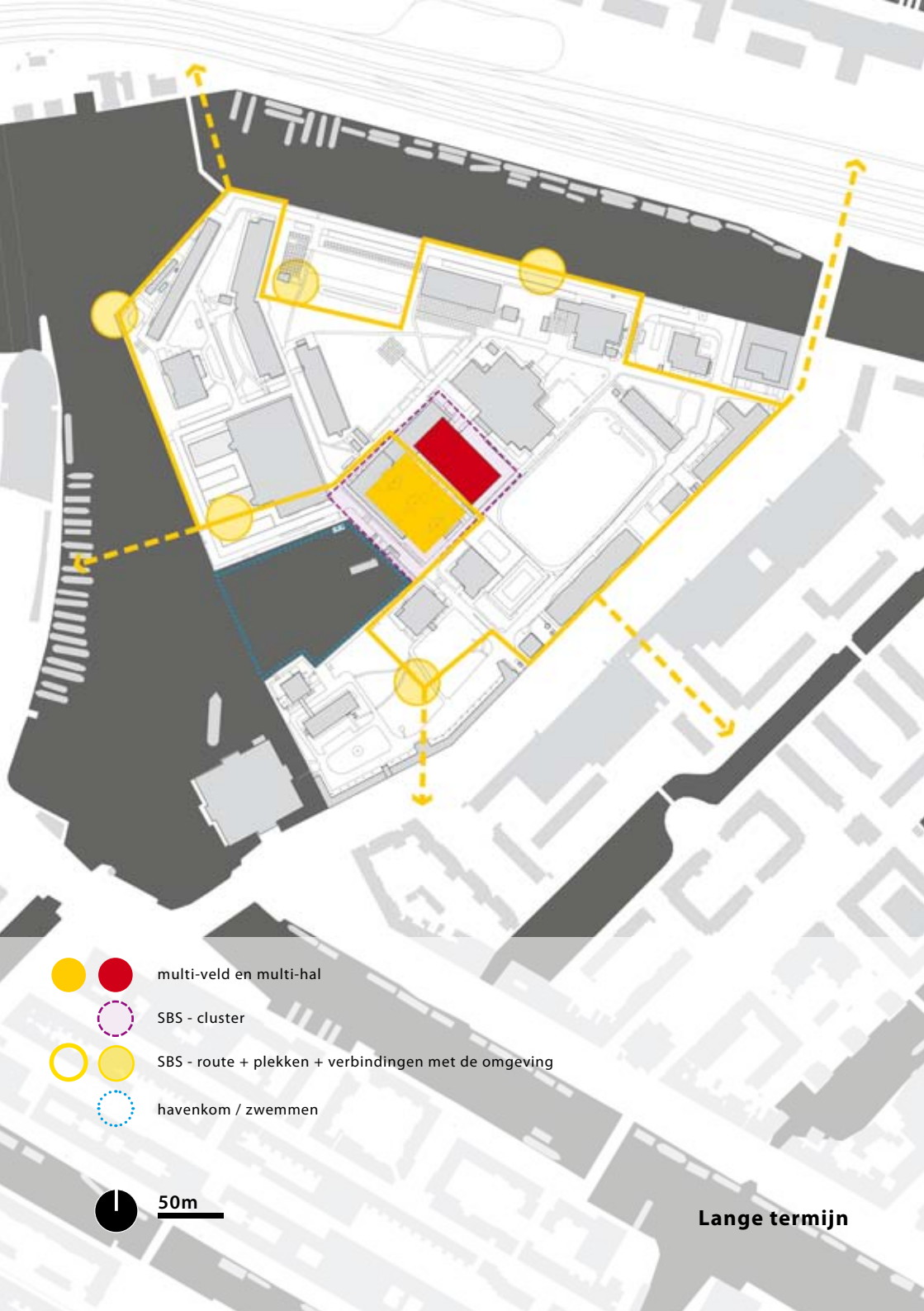
- buurtbewoners die op het Marineterrein willen sporten de gelegenheid en ruimte bieden;
- medewerkers van de bedrijven die zich op het terrein bevinden laten sporten, bewegen en met elkaar kennis laten maken;
- expats die in Amsterdam wonen en een goed netwerk hebben; zij bieden daardoor grote mogelijkheden om bekendheid aan het platform te geven.

Torpedo Kattenburg heeft reeds voor voetbaltoernooi Bijltjesdag in juli 2017 bewezen goed te kunnen samenwerken met Sciandri Sportmanagement. Dat zullen zij ook bij het platform nastreven.

Torpedo Kattenburg vindt zich volledig in de doelen voor de ontwikkeling van het Marineterrein als innovatie. Zij 'verbreden' dit aan het innoveren van de mens, door sport, bewegen en spelen. Het Marineterrein dient hierin actief een rol te spelen, als instrument, niet als einddoel. Fysiek betekent dat de inrichting van het terrein moet uitdagen tot spelen, sporten en bewegen. Ook virtueel kan er een 'extra' laag over het terrein heen gelegd worden die tot doel heeft om kennis die op het terrein wordt opgedaan op innovatie van SBS te delen.

Voor Torpedo Kattenburg is flexibiliteit en wendbaarheid belangrijk uitgangspunt. Zij willen met hun platform ondernemende mensen plek bieden. Door korte, duidelijke afspraken worden aan potentiële exploitanten die een activiteit (eenmalig of regulier) aan willen bieden kortlopende contracten aangeboden. Het idee is om een combinatie aan te bieden van 'standaard' cq. bekende activiteiten als voetbal, hardlopen et cetera, maar ook suppen (peddelen op surfplank), 3 x 3 basketbal en andere 'vernieuwende' sporten/beweegactiviteiten aan te gaan bieden, afhankelijk van de behoefte.

Fysiek ziet Torpedo Kattenburg kwaliteiten in het terrein dat na juni 2018 vrijkomt in het feit dat zoals gebruikelijk kantine, sporten en het drankje na afloop juist niet in één gebouw/complex plaatsvinden, maar zich (gedeeltelijk) over het hele terrein kunnen verplaatsen.

-   multi-veld en multi-hal
- SBS - cluster
-   SBS - route + plekken + verbindingen met de omgeving
- havenkom / zwemmen

50m

Lange termijn

Lange termijn

De aanwezigheid van (hoogwaardige) sport-spiel- en beweegvoorzieningen is voor internationale bedrijven in toenemende mate een vestigingsfactor van belang. Zoals ook goede internationale scholen, cultureel aanbod en diversiteit dat zijn. Diversiteit en communicatie over en weer zijn essentieel voor innovatie; dat laat onderzoek naar succesvolle innovatiemilieus in binnen- en buitenland zien¹; die diversiteit en interactie is nu nog relatief laag op het Marineterrein. Sport is interactie en heeft potentie om 'innovatie' te versterken. Kwaliteit van leven wordt meer en meer belangrijk. Dat vertaalt zich in behoefte aan ruimte voor SBS op het Marineterrein. Waar voor wonen een groennorm geldt, geldt deze voor kantoren en bedrijven nog niet. Het Marineterrein loopt vooruit op veranderingen in het kantoorlandschap door ruimte te maken voor SBS-activiteiten, in, voor en op bestaande en nieuwe bebouwing. Dat is essentieel om de gezondheid van de medewerkers op peil te houden. Zij hoeven niet elders naar de sportschool of fysiotherapeut omdat zij te lang in één houding hebben gezeten, omdat tussen de bedrijven door letterlijk bewogen wordt.

Culturele voorzieningen en recreatiemogelijkheden winnen eveneens als vestigingsvoorwaarden aan belang. Onderzoek¹ naar verschillen in grondprijzen tussen (hoog)stedelijke gebieden en landelijke gebieden toont dat deze verschillen in belangrijke mate (voor veertig procent) worden bepaald door culturele- en vrijetijdsvoorzieningen.

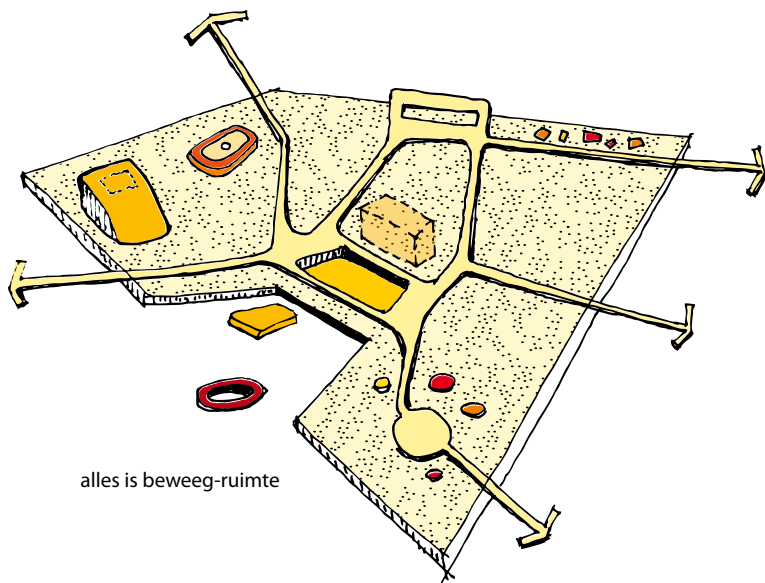
1 - Verkenning kernelementen van succesvolle innovatiemilieus, Judith Lekkerkerker en Otto Raspe, Ruimtevolk, 15 december 2015.

Innovatie is per definitie iets nieuws uitproberen. Binnen de sportwereld vindt op zowel de top- als breedtesport veel innovatie plaats. Veranderingen op het vlak van nieuwe sport-typen, materialen en technologie zijn er continu. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om een gewoon plein tijdelijk om te vormen in een speelveld, door gebruik te maken van belijning door middel van lasertechnologie. Het effect van toekomstige innovaties is nog niet bekend. Ook niet hoe de uitwerking op het Marineterrein zal zijn. Wel bekend is dat innovaties getest moeten worden. Het gebied is daar bij uitstek geschikt voor. Innovatie leidt tot nieuwe ideeën die leiden tot nieuwe producten die hier getest kunnen worden. Het idee is om SBS open (zonder hekken) en laagdrempelig aan te kunnen bieden aan verschillende doelgroepen van de stad.

Advies

- Alles is beweegruimte. Vertaal korte termijn investeringen en inrichting van de openbare ruimte in een SBS pakket voor het hele gebied.
- Bij het ontwikkelen van innovatiemilieus voorwaarden opleggen aan partijen die zich willen vestigen die diversiteit en interactie versneld stimuleren. Zo dienen bedrijven die zich op Marineterrein willen vestigen verplicht een SBS-ontwikkelparagraaf te schrijven; wat dragen zij bij aan SBS?
- Verbied eigen interne, niet-publiek toegankelijke sportruimte of eigen kantines.
- Hanteer sport, bewegen en spelen als startvoorwaarde voor waardecreatie voor het terrein en niet als 'afgeleide' of norm van het aantal toe te voegen vierkante meters.

- (Nieuwe) urban sports worden op het Marineterrein ontwikkeld en uitgetest, zodat de zichtbaarheid van innovatie toeneemt wat weer nieuwsgierig publiek naar het terrein kan trekken, wat weer de interacties vergroot. Het gaat om zien en gezien worden, het verbinden van verschillende groepen, het spelelement dat drempelverlagend werkt.
- Onderzoek draagt bij aan zichtbaarheid. Dat kan door datavisualisatie, door meetapparatuur over het hele terrein te verspreiden, en zelf door data als betaalmiddel voor sportdeelname te ontwikkelen.
- ‘Lerend beleid’ wordt bij innovaties van SBS toegepast; testen worden gemonitord en geëvalueerd om de kennis die is opgedaan te verzilveren en waar mogelijk op te schalen naar andere delen van de stad en/of Nederland.
- Verdiepend onderzoek naar: connecten health / betalen met je data / korting bij het sporten met data / vergroten zichtbaarheid door data op groot scherm weer te geven / onderzoek naar beweeggedrag (sensoren).

alles is beweeg-ruimte

SBS ruimtelijk

Op basis van de workshops en de partijen die nu al actief zijn op het Marineterrein is hieronder de potentie van de verschillende ruimtes van het terrein genoteerd. Daarbij wordt voorgesorteerd op het programmeren van gebieden op het Marineterrein voor bepaalde typen van SBS. Waarmee ook andere activiteiten worden uitgesloten, om de potentie van SBS zoveel mogelijk tot haar recht te kunnen laten komen.

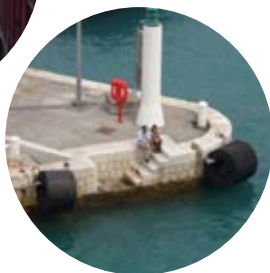
Ruimte is een belangrijke voorwaarde voor vele vormen van bewegen. Als alles beweegruimte is, is het ook nodig om een nieuwe balans te vinden in het ontwerpen van specifieke beweegruimte voor alleen één type sport of één type spel, ten opzichte van ruimte waar meerdere gebruik mogelijk is. Ontwerp zal dan ook anders moeten waarbij termen als dubbel- en multi-gebruik belangrijk zijn in ruimte en tijd. Eveneens als ruimte laten voor het onverwachte.

Startpunt voor de korte termijn is de huidige ruimte. Het terrein bestaat nu uit onbebouwde groene vlakken (deels met bomen, sportruimte), verharding voor rijbanen en parkeren, verschillende gebouwen en kades / water aan de noord- en westzijde. Ook voor de lange termijn zijn deze ruimtelijke elementen kansrijk om te gebruiken.

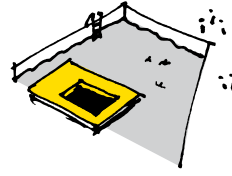
watersporten

zwemmen
water-basket
urban surf
dragon-trek
duiken
etc.

diversiteit in kades

Water + Kade

- De havenkom reserveren voor 'actieve' sportbehoefening zoals zwemmen, water-basket, waterpolo, waterballet. Vrijwaren van passieve, commerciële watersport (boten). Indoor zwemmen is wellicht interessant om zwemmen het hele jaar door een plek te geven. Dat kan eventueel in seizoensgebonden en drijvende constructies met uitschuifbare daken. Mogelijkheid onderzoeken voor een (privaat) zweminstituut waar indoor gezwommen kan worden, zoals SwimGym.
- Overige kades vrijwaren van permanente activiteiten als woonboten, aanlegmogelijkheden et cetera. Die beperken de gebruiksmogelijkheden voor SBS enorm en 'sluiten' het 'eiland' dat het Marineterrein is af van de omgeving.

zwemmen

indoor én outdoor
drijvend
seizoensgebonden (uitschuifbaar dak
/ zomerbad - wintersauna)
gestapeld: zwembad + sporthal

plekken / vrije ruimte

outdoor sportschool
urban sports (skate-boarding)
speelruimte
ontmoetingsplekken

installaties

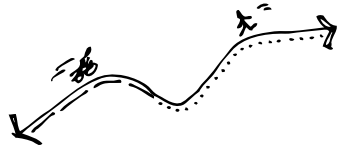
klim-huis/installatie
basket-boom (ontmoeten, generaties)
tijdelijk, verplaatsbaar
speeltoestel

routes

langs paden
langs lijnen

Openbare ruimte + Routes

- Het gehele terrein wordt in principe geschikt gemaakt voor SBS, zowel de openbaar toegankelijke publieke ruimte als ook de private daken, die wel toegankelijk moeten zijn.
- Beschikbaarheid van ruimte voor kinderen is essentieel om te kunnen spelen. Soms is deze ruimte groot en specifiek ontworpen om te spelen. Tegelijkertijd is eigenlijk de hele openbare ruimte een groot speelveld. Mits daar echt ruimte is om te spelen. Ongedwongen, vrij en gecontroleerd (lees: zonder gevaar en overlast).

Een Marineterrein dat geheel auto-vrij ingericht gaat worden is per definitie een prachtig speelveld voor kinderen (zie het autovrije Funenpark).

- Het terrein wordt voorzien van een hardlooprondje van ca. 5-10 kilometer - verbonden aan de omgeving - , gekoppeld aan een 'Runnerscafé' of andere plek waar individuele hardlopers elkaar kunnen ontmoeten en tijdelijke, vluchtige community kunnen worden. Langere hardlooproutes bieden ook kansen om verbindingen te versterken met omliggende buurten en andere delen van de stad.
- Er komt géén doorgaande snelfietsroute over het terrein. Voetganger en fietser zijn zo veel mogelijk gelijk.

ontmoetingsruimte

menging van activiteiten en
doelgroepen

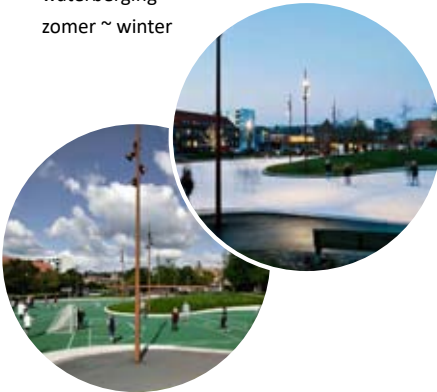
seizoenen

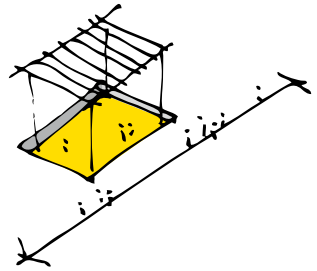
groot dak
waterberging
zomer ~ winter

speel-vlak

meerdere gebruiken
kleuren, materialen, belijning,
verlichting, etc.

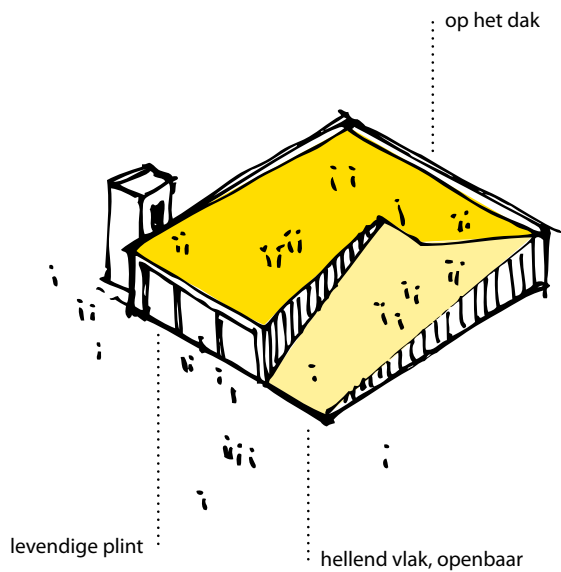
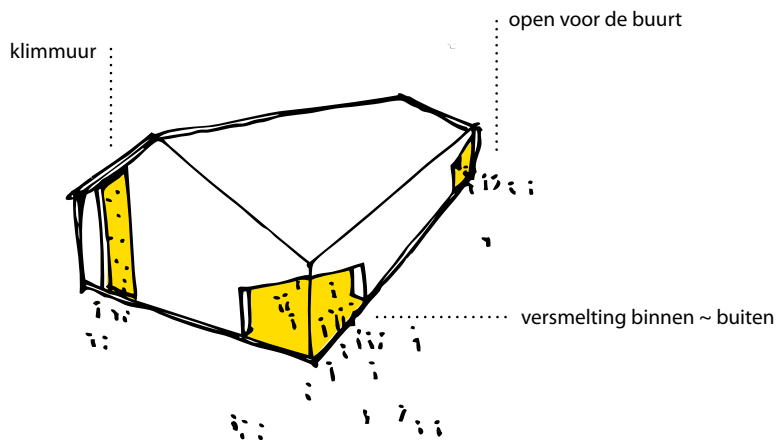

Multi-veld

- Een nieuw multi-veld, multifunctioneel bruikbaar, gaat gepaard met een specifieke p.v.e. (ruimtelijk, organisatorisch en programmatisch), wat anders is dan voor een standaard speelveld of plein. Belangrijke thema's zijn daarbij: diversiteit in doelgroepen, 24/7, recreatief én competitie, dagelijks én evenementen, specifieke versus generieke ruimte (ontwerp), vrij gebruik én georganiseerd, en deelbare voorzieningen.
- Een nieuw veld ligt bij voorkeur op een andere dan de huidige plek; daar waar de zichtbaarheid, bijvoorbeeld doordat er een fietsroute langs ligt, groot is. Ook kan het een andere ruimtelijke maat hebben dan het huidige veld; een 'half veld' biedt volop mogelijkheden.

Dit Multi-veld en/of Multi sport-speelbeweegplek, bij voorkeur aan de korte kant van de haven, biedt enorme mogelijkheden om sporten, bewegen, spelen, ontspannen, zien en gezien worden te concentreren op het terrein. Het huidige (voetbal-)grasveld voldoet niet aan de eisen dat een dergelijk SBS-podium stelt. Het is zeer beperkt bespeelbaar voor slechts enkele soorten van sport. Beheer en onderhoud maken het onbruikbaar voor andere doeleinden op andere tijdstippen.

- Het Multi-veld wordt dé ontmoetingsruimte voor het hele terrein. Centraal gelegen in het gebied. En is daadwerkelijk Multi, dagelijks en bij evenementen: te gebruiken voor culturele evenementen of voor de 'dag van de innovatie' waar alle bedrijven zich naar de stad kunnen presenteren.

- De aanleg van een Multi-veld is essentieel voor ontwikkeling van het Marineterrein tot innovatieve stadswijk. Het Multi-veld is openbaar, in de buitenlucht en fungeert als podium / uitstalkast / etalage voor de ontwikkelingen die op het Marineterrein plaatsvinden. Om het Multi-gebruik optimaal te benutten, kan een (light) dakconstructie het gebruik ook tijdens regendagen mogelijk maken.
- Het Multi-veld kan ook in samenhang worden ontworpen met een Multi-hal. Op termijn, als vervanging van de huidige bebouwde sportaccommodaties. Wellicht ook in combinatie met een indoor zwemgelegenheid.
- Het huidige sportveld wordt pas opgeheven als een nieuw veld is aangelegd.

multi-hal

vermensing binnen en buiten
combineren sport en cultuur
dagelijks en evenementen

zwembad

nieuw of in bestaande gebouw

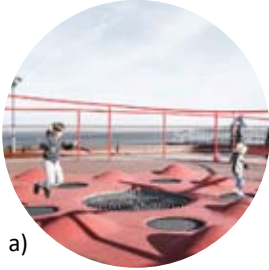

d)

e)

a)

sport en spelen

b)

gevel

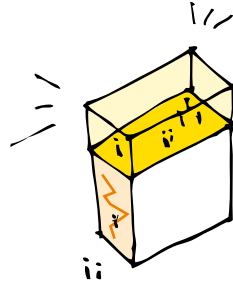

c)

groen vlak

stapelen

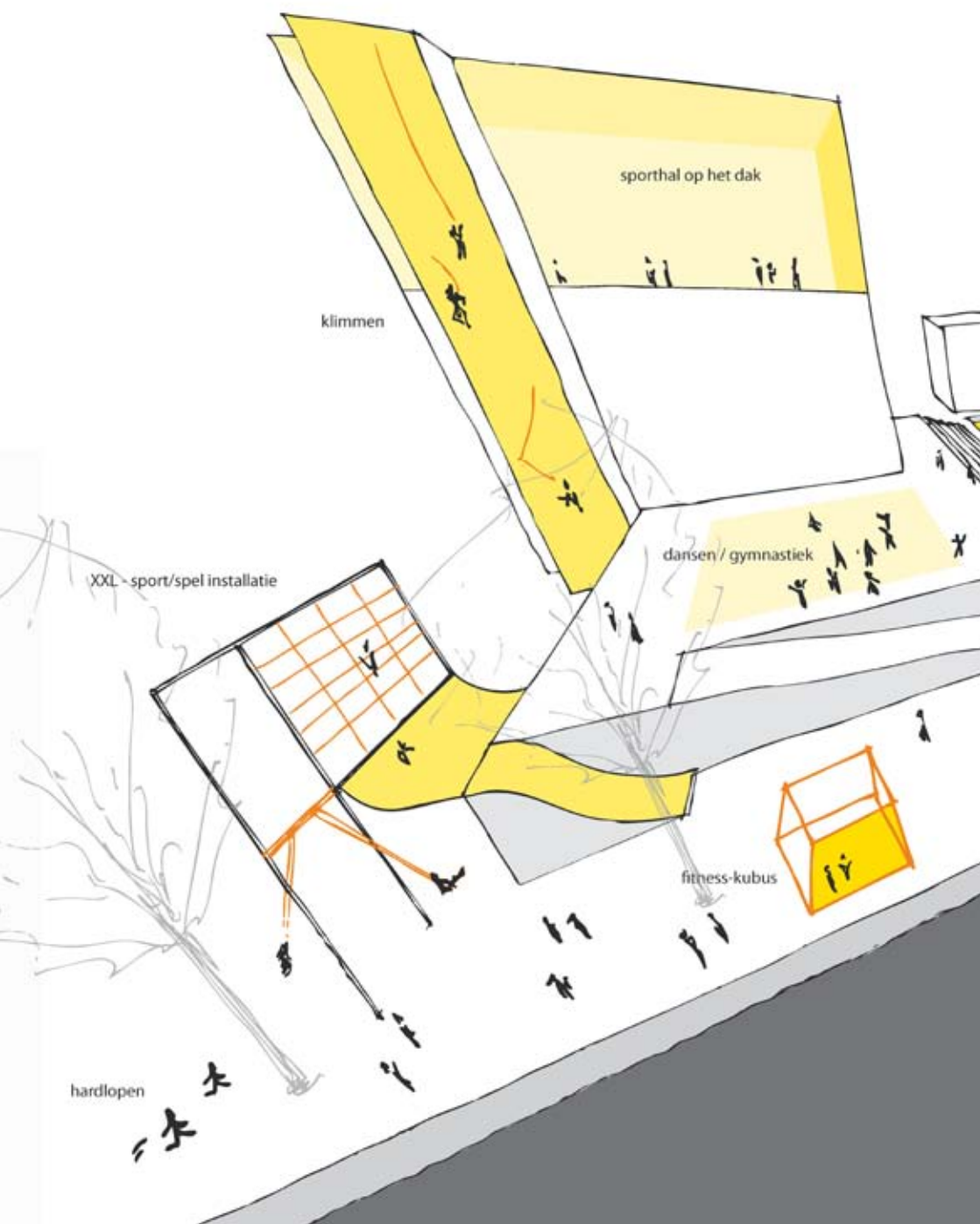

Publiek toegankelijke daken (gebouwen)

Activiteiten voor SBS zijn goed inpasbaar op (publieke) daken. Daar zijn verschillende voorbeelden voor, zoals:

- a) Speeltuin (JAJA architects, Rama Studio) ; b) Tennisbanen Universiteit Valencia; c) Bibliotheek TU Delft; d) NEMO; e) Fitness op het dak
- Toegankelijkheid moet (bij voorkeur) autonoom zijn; ofwel: eigen toegangsweg/trap/lift én via de openbare ruimte direct bereikbaar/toegankelijk. Ook voor minder validen.
- Het publiek maken van daken vereist nauwkeurige en heldere afspraken voor de lange termijn om het publieke karakter ook daadwerkelijk te waarborgen. Voorkomen moet worden dat bij een incident alle publieke daken afgesloten worden voor het publiek of alleen heel beperkt toegankelijk blijven.
- Sport als sociale ontmoetingsplek heeft op daken nauwelijks waarde. Zien & gezien worden is bijvoorbeeld lastig. Ook het contact maken met doorgaande routes is niet vanzelfsprekend.

SBS op daken alleen is niet voldoende. Voorkomen moet worden dat sport als aflat op het dak terechtkomt. Naast daken worden gevels gebruikt: voor klimmen of als speelmuur (misl goed geïsoleerd ivm geluid). Wellicht zijn bepaalde kelders of ruimtes zonder daglicht ook bruikbaar voor SBS programma (dit vereist nader onderzoek).

sporthal op het dak

klimmen

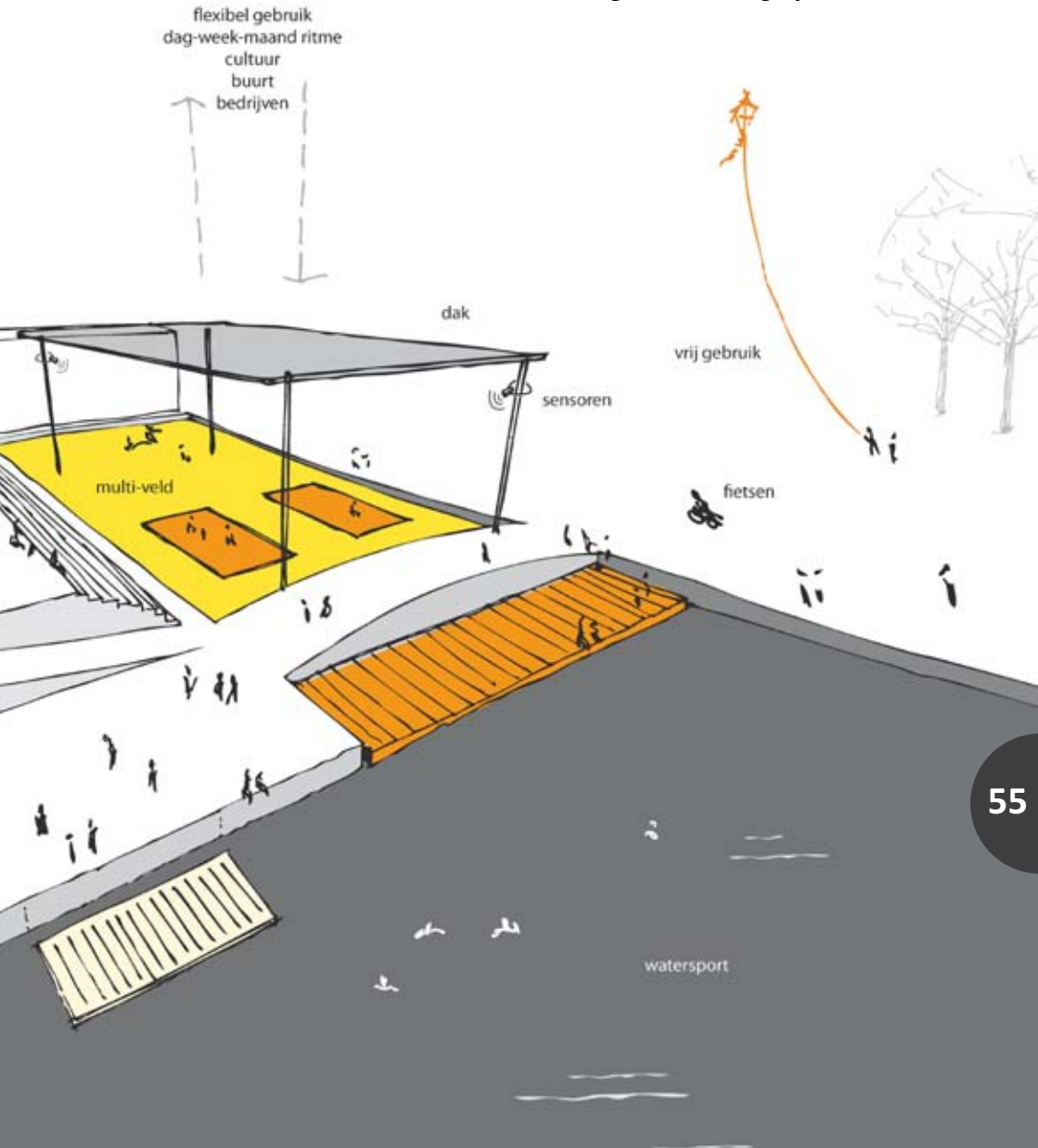
XXL - sport/spel installatie

dansen / gymnastiek

fitness-kubus

hardlopen

Collage van SBS-mogelijkheden

vervolg 4

Het belang van sport, bewegen en spelen wordt door alle deelnemers aan de twee workshops herkend en erkend. Ook onderzoek laat zien dat actief stimuleren van SBS belangrijk is om doelen voor de gezonde of beweegvriendelijke stad te kunnen halen. Dit vereist wel voortdurende aandacht, omdat het een functie is die snel uit het programma kan verdwijnen bij daadwerkelijke ontwikkeling van het terrein. De huidige (ruimtelijke) voorstellen van R&D Amsterdam / Rijk (Nota van Uitgangspunten) geven ruimte voor verschillende vormen van sport, bewegen en spelen. Er zijn wel een paar aandachtspunten en risico's te benoemen:

- Het ruimtelijk voorstel voorziet niet in een Multi-veld voor divers gebruik. De ingetekende ruimte lijkt te klein te zijn. Nadere afstemming is nodig.
- Het voorstel om de openbare ruimte volgens de Puccini-methode in te richten doet geen recht aan het bijzondere karakter van het Marineterrein. Specifiek: die keuze verkleint de kans om het gebied te ontwikkelen waar SBS centraal staat. Advies is om ontwerp en materialen ook vanuit het perspectief van SBS te bezien.
- Nadere (concrete) invulling van de Amsterdamse beweeglogica is nodig. Op het niveau van de openbare ruimte, alsook van de gebouwen. De eerste stap is het voorbereiden van tijdelijke interventies (plan) voor de eerste periode na medio 2018. Afstemming tussen openbare ruimte inrichting, gebouwen en programma is essentieel.
- Als de ambities voor SBS als belangrijke vestigingsvoorwaarde voor innovatieve bedrijven en het ontwikkelen van een innovatief stadskwar-

Type SBS	Organisatie, Tijd	Ruimte korte termijn	Ruimte later
Voetbal	Torpedo Kattenburg	Bestaand voetbalveld	Multi-veld, multi-hal
Parkour	Geen, individueel	Overall: de hele stad is dé sportruimte	Overall: de hele stad is dé sportruimte
Klimmen	Als sport én spel	Klimhal (net buiten het terrein)	Indoor en outdoor; klimhal, klimgevel, boulderen-installatie; Klimrekken/installatie
Fitness	Iedereen, sportschool	In bestaande indoor sportruimte, (tijdelijke) fitnisstoestellen	Indoor, (verplaatsbare) sportcontainer of groot fitness outdoor installatie
Dansen	Iedereen	Overall	Multi-veld, multi-hal
Tai-chi, Yoga, Pilates	Individueel en groepjes	Openbare ruimte	Openbare ruimte
Hardlopen	Individueel en groepjes (kleine verenigingen)	Openbare ruimte	Gebruik maken van opbergruimte/kluisjes, kledruimte en douches
Jeu-de-Boules	Geen, groepjes	Openbare ruimte	Jeu-de-Boules baan/plek
Spelen	Geen	Openbare ruimte	Openbare ruimte (ontwerp actief bewegen; in combinatie met sportcontainer/installatie)
Schoolgymnastiek	Scholen	Openbare ruimte, sportzaal	Openbare ruimte, sporthal
Zwemmen	Monitoren zwemwaterkwaliteit	In havenkom (trapje)	Openbare ruimte: drijvend plateau/trapjes; ook gebruik maken van opbergruimte/kluisjes, kledruimte en douches
‘Actief bewegen’ op het werk	Iedereen, bedrijven en werknemers	Informatie/kennis uitwisseling/verspreiden	Actief selectiecriteria voor nieuwe bedrijven; gebouwen beweegvriendelijk ontwerpen/verbouwen

tier met internationale aantrekkingskracht daadwerkelijk handen en voeten moeten krijgen is verdere en vooral voortdurende afstemming tussen alle partijen essentieel. Een curator zou permanente aandacht en invulling aan het thema SBS kunnen geven. Innovatie is mogelijk op alle vlakken: ruimtelijk, programmatisch en organisatorische.

Dit document is daarvoor een basis.

De tabel hiernaast laat mogelijkheden zien op welke wijze sport en spel gekoppeld wordt aan een organisatievorm en een ruimtebehoefte. In de volgende fase is het taak dit concreet in te vullen.

Resumerend

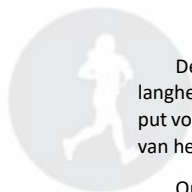
Onderzoek en berekeningen van Ruimte & Duurzaamheid komen uit op een 'ruim bedeelde' omgeving als het om sport rondom het Marineterrein gaat. Dat pleit ervoor (zoals R&D ook aangeeft) om iedere toevoeging van kwalitatieve waarde te laten zijn. De kwalitatieve waarde van sport, bewegen en spelen op het Marineterrein bevindt zich vooral in het organisatorische karakter: een stichting die zo min mogelijk traditioneel werkt, maar met nieuwe technieken (tijdelijke) sport/beweeg/speelgemeenschappen weet te organiseren en de activiteiten van deze gemeenschappen te laten plaatsvinden op meerdere plekken van het Marineterrein. Het is tenslotte allang niet meer zo dat het louter aanleggen van een sportvoorziening automatisch sporters trekt. Daar is meer voor nodig. Het Marineterrein laat innovatieve manieren zien waarop dit plaats gaat vinden.

Dat past in de 'traditie' van de buurten rondom het Marineterrein en sluit daarmee aan op het karakter van deze buurten. Het Marineterrein als

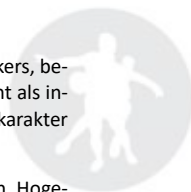
vrijplaats tussen enerzijds de wilde Nieuwmarktbuurt met geschiedenis van volksverzet en wederopbouw en aan de andere kant de eigen karakter van de Katten-Witten- en Oostenburgers. Dat schept verwachtingen en daarmee verplichtingen ten aanzien van het karakter van het terrein en het toekomstig gebruik van het terrein. Een vrijplaats waar geëxperimenteerd kan worden met als doel: innovatie van de mens zelf door inzet op sport, bewegen en spelen.

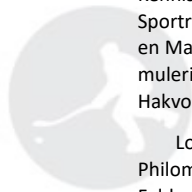
Colofon

Deze verkenning is het resultaat van twee workshops met gebruikers, belanghebbenden, professionals inclusief (literatuur-)onderzoek en dient als input voor de verdere ontwikkeling van het sportieve, beweeg- en speelkarakter van het Marineterrein Amsterdam.

Onze dank gaat uit naar: de workshopdeelnemers: Cees Vervoorn, Hogeschool van Amsterdam; Hugo van der Poel, Mulier Instituut, Dayenne L'abee, Kenniscentrum Sport; Frank den Hertog, RIVM; Gertjan Dol en Nick Romeijn, Sportraad Amsterdam; Ester Blok, Dock; Hans Luijckx, IJsfontein; Lucien Burm en Martijn Wuite, Torpedo Kattenburg; Joost van der Hulst, Sciandri Sportstimulering; Jan Maas, BOOM Landscape Architects; Nelleke Penninx en Laura Hakvoort, gemeente Amsterdam.

Los van de workshops geconsulteerd: Angelique Heijligers, Silent Run; Philomene van der Vliet, BOOM Landscape Architects; Lia Kasten, UvA; Naomi Felder (spelen in de stad); René Wormhoudt, Athletic Skills Model.

In opdracht van Bureau Marineterrein Amsterdam

urban dynamics

design | planning | research | reflection

Daniel Casas Valle en Vincent Kompier

Juni - December 2017

